

K návrhu nového zákona parlamentná tlač: 649

Zásadné pripomienky

mimovládnych organizácií Poradňa pre občianske a ľudské práva a OZ Ženské kruhy k návrhu zákona o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, parlamentná tlač 649, poukazujúce na nesúlad predkladaného návrhu zákona s platnými medzinárodnými právnymi predpismi na ochranu ľudských práv.

Predkladaný vládny návrh zákona v § 3 ods. 4 písm. a) a b) predložený NR SR dňa 16.8.2013 ako parlamentná tlač 649 podmieňuje poskytnutie príspevku pri narodení dieťaťa pravidelnou účasťou na preventívnych prehliadkach u lekára so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodníctvo alebo na obdobných prehliadkach v cudzine a neopustením zdravotníckeho zariadenia po pôrode bez dieťaťa bez súhlasu ošetrojúceho lekára.

Podľa citovaného ustanovenia, ak oprávnená osoba (podľa § 2 ods. 1 písm. a) sa od štvrtého mesiaca tehotenstva do pôrodu nezúčastňovala raz za mesiac na preventívnych prehliadkach u lekára so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodníctvo alebo na obdobných prehliadkach v cudzine alebo po pôrode bez súhlasu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti opustila zdravotnícke zariadenie, nárok na príspevok pri narodení dieťaťa jej nevzniká.

***

Navrhované znenie vládneho návrhu zákona v ust. § 3 ods. 4 písm. a) a b) je v rozpore so zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „ADZ“), čl. 12 ods. 2 Ústavy SR, právom EU a medzinárodnými zmluvami na ochranu ľudských práv, ktorými je Slovenská republika viazaná a ako také je potrebné ho z návrhu zákona vypustiť.

Predkladaný návrh zákona

- a) odporuje úmyslu zákonodarcu a je v rozpore s účelom zákona,
- b) nenapĺňa stanovený cieľ zákonodarcu,
- c) je diskriminačný.

Ad a) Návrh zákona odporuje úmyslu zákonodarcu a je v rozpore s účelom zákona

Podľa § 1 ods. 2 návrhu zákona je príspevok štátnou sociálnou dávkou, ktorou štát prispieva na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca. Podľa dôvodovej správy k návrhu zákona, účelom tejto dávky je prispieť rodičovi na pokrytie výdavkov súvisiacich so zabezpečením výbavičky novorodenca.

V tomto kontexte sa javia podmienky stanovené v § 3 ods. 4 písm. a) a b) návrhu zákona, teda povinná účasť na preventívnych prehliadkach počas tehotenstva a predčasné neopustenie zdravotníckeho zariadenia bez súhlasu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ako nekonceptné a odporujúce pôvodnému úmyslu zákonodarcu, nakoľko v konečnom dôsledku sankcionujú samotného novorodenca. Ak je úmyslom zákonodarcu skutočne to, čo návrh zákona v § 1 ods. 2 deklaruje – a teda príspevok štátu rodičom na pokrytie výdavkov na zabezpečenie nevyhnutných potrieb novorodenca, potom nevzniknutím nároku na príspevok tým, že žena-matka nekonala v zmysle požadovaných podmienok, odopiera materiálnu pomoc na zabezpečenie základných potrieb priamo novorodencovi. Keďže príspevok predstavuje na priemerné slovenské pomery relatívne vysokú sumu,

odopierať takúto pomoc novorodencovi pri zabezpečovaní jeho základných potrieb, ktoré jeho narodenie a príchod do rodiny bezprostredne vyžaduje, je neprimeranou sankciou.

Namiesto toho, aby štát príspevkom pomohol znášať rodičom zvýšené výdavky bezprostredne súvisiace s narodením dieťaťa a jeho príchodom do rodiny, kladie na rodičov, v tomto prípade výsostne na matku, ďalšie, navyše neprimerané požiadavky, bez logickej súvislosti s účelom zákona. Podmieňovanie vzniku nároku na príspevok nenáležitým, navyše novorodencom nezapríčeným a ním neovplyvniteľným konaním ženy-matky, preto nemôže ukracovať novorodencov a upierať im zabezpečenie porovnateľného štandardu základných materiálnych potrieb súvisiacich s ich príchodom do rodiny.

V tomto smere neprimerané požiadavky stanovené v návrhu zákona v § 3 ods. 4 písm. a) a b) podľa nášho názoru predstavujú tiež porušenie základných práv dieťaťa.

Ad b) Návrh zákona nenapĺňa stanovený cieľ zákonodarcu

Ak stanovením podmienok v § 3 ods. 4 písm. a) a b) bolo cieľom zákonodarcu zamedziť zneužívaniu tejto sociálnej dávky a prispieť tak k podpore zodpovedného rodičovstva, navrhované ustanovenie v praxi nepovedie k vyššej účelnosti využívania tejto sociálnej dávky pre potreby novorodenca a ani nepodporí zodpovedné rodičovstvo, a to z toho dôvodu, že s daným problémom kauzálné vôbec nesúvisí.

Je zrejmé, že pravidelná účasť ženy na preventívnych lekárskech prehliadkach počas tehotenstva, resp. jej zotrvanie v nemocnici v súlade so zaužívanou lekárskou praxou vôbec nezaručujú, že následne nedôjde k využitiu poskytnutého príspevku v rozpore s jeho účelom. Rovnako aj v opačnom prípade, neúčasť ženy na pravidelných preventívnych prehliadkach počas tehotenstva či samotný odchod ženy-matky zo zdravotníckeho zariadenia bez súhlasu ošetrojúceho lekára ešte neznamená aj následné použitie príspevku v rozpore s účelom zákona a nie je to možné považovať ani za prejav nezodpovedného rodičovstva.

Ad c) Návrh zákona zakladá diskrimináciu na základe pohlavia a etnického pôvodu

Štát podmieňuje vznik nároku na príspevok v podobe štátnej sociálnej dávky určenej na zabezpečenie potrieb novorodenca splnením podmienok, ktoré neumožňujú ženám realizovať ich právo slobodne rozhodovať o poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti a slobodne sa rozhodnúť o dobe zotrvania v nemocnici po pôrode po dôslednom zvážení všetkých rizík, čo predstavuje diskrimináciu žien.

Žiaden všeobecne záväzný právny predpis nestanovuje žene a novonarodenému dieťaťu povinnosť po pôrode zotrvať v nemocnici. V zahraničí je bežnou praxou, že matka odchádza so zdravým novorodencom z nemocnice aj niekoľko hodín po pôrode. Napríklad v susednom Rakúsku môže žena na vlastnú žiadosť spolu s dieťaťom opustiť pôrodnicu už 6 hodín po pôrode. Nasledujúci deň ich v domácom prostredí navštívi pôrodná asistentka, ktorá skontroluje popôrodný stav ženy a dieťaťa. V najbližšom týždni matka s dieťaťom môže absolvovať prostredníctvom ambulantného vyšetrenia potrebné vyšetrenia v nemocnici, pričom niektoré z vyšetrení je možné uskutočniť aj v domácom prostredí. Slovenský právny poriadok popísanú ambulantnú popôrodnú prax vôbec nezakotvuje, čím dochádza k obmedzeniu využívania medzinárodne garantovaných práv a osobných slobôd žien po pôrode. Preto stanovenú podmienku núteného zotrvania v nemocnici niekoľko dní po pôrode bez konkrétnej zdravotnej indikácie považujeme v súvislosti so vznikom nároku na príspevok za neprimeranú a v korelácii s účelom zákona za nevhodnú.

V súlade s uvedeným, ak sa žena rozhodne využívať počas tehotenstva služby pôrodnej asistentky, ktorá môže v zmysle platných právnych predpisov vykonávať svoju činnosť nezávisle na lekárovi¹, požiadavka predkladaného návrhu zákona o povinnosti absolvovať preventívne prehliadky u lekára z odboru gynekológie, automaticky znamená, že nárok na príspevok pri narodení dieťaťa tejto žene nevznikne.

¹ V zmysle vyhlášky MZ SR 364/2005 Z.z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a Smernice Rady 80/155/EHS z 21.1.1980 o koordinácii správnych a právnych predpisov, týkajúcich sa prístupu k činnosti pôrodných asistentiek a ich výkonov.

Avšak, v oboch prípadoch nesplnenia jednej z podmienok (alebo aj oboch) sa novorodenec stáva rovnakou súčasťou rodiny ako novorodenec, ktorého matka splnila obe navrhovaným zákonom požadované podmienky. Aj s jeho príchodom do rodiny súvisí potreba zabezpečiť mu základné nevyhnutné potreby. Ak je záujmom štátu prispieť k zabezpečeniu jeho základných nevyhnutných potrieb, je na mieste z predkladaného návrhu zákona vypustiť neprimerané podmienky stanovené v § 3 ods. 4 písm. a) a b), ktoré obmedzujú práva ženy slobodne rozhodnúť o možnom výbere poskytovateľa prenatálnej zdravotnej starostlivosti ako aj o zotrvaní v nemocnici po zhodnotení všetkých rizík.

Navyše podľa nášho názoru predkladaný návrh zákona je diskriminačným aj vo vzťahu k rómskym ženám.

Prieskumom, ktorý Poradňa pre občianske a ľudské práva v minulosti realizovala², sa dostatočne preukázalo, že problém odchodov matiek zo zdravotníckych zariadení po pôrode a s tým súvisiace nevyplatenie príspevku pri narodení dieťaťa sa vo zvýšenej miere týka rómskych žien. Jednou z podstatných príčin predčasného odchodu rómskych žien zo zdravotníckych zariadení, ktorá vyplynula z prieskumu, je diskriminačné konanie, ktorému sú rómske ženy v nemocniciach v niektorých prípadoch vystavené, ako napr. oddelené izby, toalety a pod. Rómske ženy taktiež z dôvodu svojej etnicity vo väčšej miere v porovnaní so ženami z majority čelia rôznym verbálnym útokom a negatívnemu správaniu sa zdravotníckeho personálu. Z nášho prieskumu i z odborného stanoviska Slovenského národného strediska pre ľudské práva zo dňa 15.08.2007³ v tejto veci ďalej vyplynulo, že medzi dôvodmi, ktorými zdôvodňujú rómske matky svoj skorší odchod z pôrodnice sú aj tzv. rodinné dôvody (napr. choré dieťa doma, chorý iný člen rodiny, neprítomnosť otca, napr. z dôvodu väzby, ostatné deti v starostlivosti cudzej osoby a podobne). Túto skutočnosť potvrdili aj vyjadrenia personálu nemocníc.

Aj podmienka povinnej účasti na preventívnych prehliadkach sa dotýka v zásadnej miere rómskych žien, žijúcich v sociálne vylúčených komunitách, ale aj žien s nižším príjmom žijúcich na vidieku, ktoré majú spravidla menej dostupnú zdravotnú starostlivosť, pretože sú nútené cestovať za účelom vykonania preventívnej prehliadky počas tehotenstva a často nemajú dostatok finančných prostriedkov na zaplatenie cestovného.

Aj keď navrhované ustanovenia zákona sú navonok neutrálne a vzťahujú sa na celú spoločnosť – v praxi majú neprimeraný dopad na sociálnu skupinu rómskych žien, ktorú znevýhodňujú. Bez ohľadu na legitimitu zákonodarcom sledovaného cieľa, navrhovaná právna úprava porušuje požiadavku primeranosti a nevyhnutnosti vo vzťahu k rómskym ženám zo sociálne znevýhodneného prostredia a zakladá tak ich nepriamu diskrimináciu.

Vzhľadom na uvedené dôvody, navrhujeme v rámci legislatívneho konania pred NR SR vypustiť ust. § 3 ods. 4 písm. a) a b) návrhu zákona a upraviť tak návrh zákona v súlade s platnou vnútroštátnou legislatívou (antidiskriminačný zákon), právom EÚ a medzinárodnými zmluvami na ochranu ľudských práv, ktorými je Slovenská republika viazaná.

***

---

² Pozri Prieskum Poradne pre občianske a ľudské práva zameraný na vyhodnotenie etnickej príslušnosti žien - rodičiek, ktoré po pôrode opustili nemocnicu bez predchádzajúceho súhlasu ošetrojúceho lekára v období od 1. novembra 2005 v oblasti východného Slovenska realizovaný v auguste 2007 dostupný na <http://poradna-prava.sk/dok/Prieskum%20Poradna%20-%20august%202007.pdf>

³ Odborné stanovisko Slovenského národného strediska pre ľudské práva zo dňa 15.08.2007 vypracované na základe žiadosti Výboru NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, ktorým Stredisko okrem iného odporučilo Národnej rade SR iniciovať zmenu predmetného vtedy účinného znenia zákona č. 235/1998 Z.z (ktorého znenie je totožné s navrhovaným znením § 3 ods. 4 písm. a) a b)), pretože je nepriamo diskriminačné a ako také je v rozpore s vnútroštátnou antidiskriminačnou legislatívou. Podľa názoru Strediska predmetná právna úprava nezabezpečuje efektívnu ochranu a reálny výkon práv garantovaných Ústavou SR a príslušnými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách tak, ako to vyžaduje Ústavný súd vo svojej judikatúre.

Expertíza mimovládnych organizácií predkladajúcich pripomienky a kontaktné údaje:

Poradňa pre občianske a ľudské práva (ďalej len ako „Poradňa“) je mimovládna organizácia, ktorá sa od roku 2001 venuje ochrane ľudských práv a slobôd so zameraním na ochranu práv menších a ochranu pred diskrimináciou. Na Slovensku Poradňa rozvíja metódu strategického vedenia súdnych sporov (strategickej litigácie) v prípadoch diskriminácie a uskutočňuje vzdelávacie a advokačné aktivity. Viac informácií nájdete na www.poradna-prava.sk.

Kontaktná osoba: Vanda Durbáková, tel: 055 68 06 180, mobil: 0908 695 531,

e mail: poradna@poradna-prava.sk

Občianske združenie Ženské kruhy je mimovládna organizácia, poslaním ktorej je podpora a cielená činnosť zameraná na humanizáciu pôrodnictva v Slovenskej republike, a to so zameraním najmä na podporu propagácie myšlienok v oblasti prirodzeného tehotenstva, prirodzeného, normálneho pôrodu s následnou neoddeliteľnou jednotou matky a dieťaťa a podporou dlhodobého dojčenia. Viac informácií nájdete na www.zenskekruchy.sk.

Kontaktná osoba: Zuzana Krišková, mobil: 0908 624 008,

e mail: zenskekruchy.oz@gmail.com